

**Prof. dr hab. Jerzy Rusek
(1930–2015)**

W dniu 15 lutego 2015 roku w wieku 84. lat odszedł profesor Jerzy Rusek – wybitny filolog, językoznawca, sławista, bułgarysta i macedonista światowej sławy, wyróżniony licznymi odznaczeniami krajowymi i zagranicznymi, m.in.: Nagrodą im. Eutymiusza Tyrnowskiego, Honorową Niebieską Wstęgą za osiągnięcia w rozwoju bułgarystyki, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej; doktor honoris causa Uniwersytetu Sofijskiego im. św. Klemensa z Ochrydu i Uniwersytetu Płockiego im. Paisjusza Chilendarskiego.

Kilka dni później, 19 lutego, na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie w obecności Rodziny Zmarłego i przedstawicieli władz rektorskich i dziekańskich, dyrekcji Instytutu oraz licznie zgromadzonych przyjaciół, kolegów, znajomych, współpracowników i wychowanków odbyła się ceremonia pogrzebowa. W trakcie ostatniego pożegnania nad grobem odczytane zostały również listy kondolencyjne z krajowych i zagranicznych ośrodków sławistycznych.

Jerzy Rusek urodził się 9 października 1930 roku w Ruszczy koło Staszowa. W latach 1950–1955 studiował filologię słowiańską w Uniwersytecie Jagiellońskim,

uzyskując stopień magistra filologii słowiańskiej w zakresie bułgarystyki na podstawie pracy *Ze studiów nad nazwami czynności w języku bułgarskim i macedońskim*, przy czym już jako student został dostrzeżony i zatrudniony (od 1 października 1954 r.) w Katedrze Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Z Uniwersytetem Jagiellońskim Jerzy Rusek związał się na całe życie, pokonując tu kolejne szczeble kariery naukowej, piastując funkcje administracyjne, a także wychowując kolejne pokolenia bułgarystów i slawistów. W 1963 roku uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy *Deklinacja i używanie przypadków w Triodzie Chłudowa. Studium nad rozwojem analityzmu w języku bułgarskim*. W 1968 roku został docentem. Był prodziekanem (1969–1971) i dziekanem (1971–1978) Wydziału Filologicznego UJ, w latach 1974–1981 i 1991–1993 – zastępcą dyrektora Instytutu Filologii Słowiańskiej UJ, a po utworzeniu w IFS katedr kierował Katedrą Filologii Bułgarskiej i Macedońskiej. Habilitował się w roku 1983 na podstawie monografii *Studia z historii słownictwa bułgarskiego*. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał 31 marca 1989 roku, a zwyczajnego 1 października 1996 roku – w oparciu m.in. o książkę *Nazwy zawodów w językach słowiańskich*.

W latach 1987–1991 pracę dzielił między Uniwersytet Jagielloński a Polską Akademię Nauk, gdzie m.in. kierował (nieistniejącą już dziś) Pracownią Starszych Języków i Literatur Słowiańskich.

Po przejściu na emeryturę w 2001 roku nadal współpracował z macierzystym uniwersytetem, a w szczególności z Instytutem Filologii Słowiańskiej, nadto (od 1 października 2003 do maja 2010 roku) pracował w Wyższej Szkole Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach, gdzie przez kilka lat pełnił także funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego.

Dorobek naukowy Jerzego Ruska liczy blisko 300 pozycji, z czego ponad 200 to artykuły i książki naukowe. Rozpoczął jako badacz systemu, z powodzeniem przechodząc stopniowo w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku do studiów z zakresu historii słownictwa bułgarskiego i słowiańskiego, również w kontekście bałkańskim. Na obu etapach twórczości powstały pozycje liczące się nie tylko w skali krajowej, ale i cytowane w pracach wiodących przedstawicieli poszczególnych dyskursów. Dwa teksty Jerzego Ruska zostały zamieszczone w opublikowanej w Sofii antologii tekstów z zakresu bułgarskiej leksykologii historycznej, przeznaczonej dla studentów filologii bułgarskiej w Bułgarii.

Zarówno w pracach z zakresu gramatyki, jak i leksykologii historycznej z czasem dostrzec można dążenie do porządkowania i syntezy wiedzy na określone tematy – a przynajmniej do pokazywania poruszanych zagadnień w szerszym kontekście: słowiańskim i bałkańskim, synchronicznie i diachronicznie. Obok wskazanej książki, poświęconej nazwom zawodów, w dorobku Jerzego Ruska dostrzec można prace odnoszące się do kilku konsekwentnie eksplorowanych krę-

gów tematycznych, m.in. rachuby czasu, nazw pokrewieństwa, części ciała, nazw zwierząt, nazw związanych z wyposażeniem domu, nazw dotyczących rolnictwa, ogrodnictwa, przetwórstwa, terminologii chrześcijańskiej, przymiotników waloryzujących i parametryzujących, nazw określonych czynności itd. Wszystkie one pośrednio dotyczą kwestii rekonstrukcji utrwalonego w leksyce obrazu świata. Przedmiotem zainteresowania Jerzego Ruska były również kontakty językowe – słowiańsko-słowiańskie, ale także m.in. kwestia zapożyczeń. Tu na szczególną uwagę zasługują studia dotyczące elementów protobułgarskich w bułgarszczyźnie oraz *Słownik historyczny bałkanizmów leksykalnych w językach południowo-słowiańskich* (który, niestety, nie został opublikowany). Był Jerzy Rusek na swój sposób także bibliścią – nierzadko wykorzystując jako korpus tekstowy słowiańskie przekłady Biblii.

Prof. Jerzy Rusek w środowisku slawistycznym (a i poza nim) był badaczem niezwykle cenionym nie tylko za wiedzę i dorobek, ale także za pasję, ciekawość pasji innych i chęć dzielenia się wiedzą. Chętnie zapraszano Go do udziału w przedsięwzięciach i gremiach naukowych, z drugiej strony – organizowane przez Niego imprezy naukowe spotykały się z szerokim odzewem w kraju i za granicą. Jerzy Rusek był aktywnym członkiem m.in. Komitetu Słowianoznawstwa PAN, Komisji Słowianoznawstwa i Językoznawstwa PAN, przewodniczącym Komisji Słowianoznawstwa oddziału PAN w Krakowie, zastępcą przewodniczącego Komisji Środkowoeuropejskiej PAU, członkiem Komisji Biblijnej i Komisji Bałkanistycznej przy Międzynarodowym Komitecie Slawistów. Brał udział w kilkudziesięciu konferencjach i sesjach naukowych, uczestniczył we wszystkich kongresach slawistycznych od 1963 do 2008 roku. Powszechnie cenione są tomy pokonferencyjne, będące wynikiem organizowanych przez niego konferencji: *Prasłowiańszczyzna i jej rozpad*, Warszawa 1998 (z W. Borysiem), *Slawistyka niemiecka a kraje słowiańskie. Die deutsche Slavistik und die slavischen Länder*, Warszawa 1998 (z E. Eichlerem, W. Borysiem, K. Hengstem), *Dzieje Słowian w świetle leksyki. Pamięci Profesora Franciszka Sławskiego*, Kraków 2002 (z W. Borysiem i L. Bednarczukiem), *Bułgarzy na Uniwersytecie Jagiellońskim w okresie międzywojennym*, Kraków 2002 (z W. Stępnia-Minczewą). Do historii przeszedł jako współorganizator (z L. Suchankiem) XII Kongresu Slawistów w Krakowie (1998) – wyznaczając standardy, jakim trudno było sprostać organizatorom kolejnych tego typu spotkań.

Nie sposób nie docenić także działalności Jerzego Ruska jako popularyzatora wiedzy i strażnika pamięci. W dorobku Profesora znajdują się liczne publikacje o charakterze wspomnieniowym, redakcja tomów poświęconych Jerzemu Kuryłowiczowi („Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Językoznawcze”, zesz. 66 (1980), wspólnie z M. Szymczakiem) i Mieczysławowi Małeckiemu („Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Językoznawcze”,

zesz. 85 (1987) oraz *Mieczysław Małecki – człowiek, uczyony, organizator: w setną rocznicę urodzin*, Kraków 2005), jak również redakcja tomów prac Mieczysława Karasia, *Język polski i jego historia. Wybór pism*, Warszawa : Kraków 1986 (wraz z M. Szymczakiem) oraz Mieczysława Małeckiego, *Dialekty polskie i słowiańskie*, Kraków 2004.

Dla tych, którzy znali Jerzego Ruska, niezwykle istotne jest, że – będąc człowiekiem niezwykle pracowitym (i zapracowanym) – zawsze znajdował czas na pielęgnowanie kontaktów i podtrzymywanie więzi. We wspomnieniach wszystkich, którzy zetknęli się z nim w Krakowie, pojawiają się stojące otworem drzwi do jego gabinetu, kawa i ciasteczka oraz niecierpliwie oczekujący na kolejnego rozmówcę gospodarz, wiecznie ciekawy świata i ludzi. Przez gabinet 110 (potem 105) w Collegium Paderevianum przewijały się tłumy gości – miejscowych, krajowych i zagranicznych. Szczególną kategorię spotkań stanowiły tzw. piątki u Ruska – celebrowane od niepamiętnych czasów – udział w których dla jednych był przywilejem, dla innych zaszczytem.

Dla krakowskiej slawistyki, a w szczególności dla Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego poza wymiarem naukowym i ludzkim postać Jerzego Ruska ma także wymiar symboliczny – należał on bowiem do pierwszego rocznika absolwentów studiów slawistycznych w Katedrze Filologii Słowiańskiej – utworzonej w miejsce zlikwidowanego Studium Słowiańskiego przy polonistyce, a więc otwierającej nowy etap obecności slawistyki w dydaktyce uniwersyteckiej.

Rodzinie Zmarłego dziękuję za udostępnienie dokumentów i materiałów osobistych.

Elżbieta Solak
Uniwersytet Jagielloński
Kraków